

Onsdagen den 5 Februari 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades sex protokollsutdrag för den 3 dennes och protokollet för den 27 sistlidne Januari, e. m.

Herr Dickson, Axel: Jag får hos Kammaren vördsamt anhålla om befrielse från riksdagsgöromälen under fjorton dagar, räknade från och med nästa Måndag.

Denna anhållan bifölls.

Herr Dickson, Charles: Jag får hos Kammaren vördsamt anhålla om befrielse från riksdagsgöromälen under fjorton dagar, räknade från och med nästa Lördag.

Jemväl till denna begäran lemnade Kammaren sitt sautyecke.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 1 och 3 dennes bordlagda protokollsutdrag, N:o 89. innehållande inbjudning till Första Kammarerna att förena sig i Andra Kammarernas beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af alla frågor rörande förändrad organisation af rikets försvarsväsende, jemte dertill erforderliga anslag.

Herr af Klint: Lika med Andra Kammarerna är jag visserligen af den åsigt att frågor rörande elementarläroverken och folkundervisningen böra, då de hafva den utsträckning, som de, efter all anledning, vid denna riksdag komma att få, ändamålsenligast behandlas af Särskildt Utskott. Om jag icke desto mindre, för min del, för närvarande motsätter mig den inbjudning, som Andra Kammarerna i nu ifrågakvarande hänseende gjort, så förefinnes skälet härtill vara den gramlagenhet, som jag anser, att vi äro skyldiga oss sjelfva och den andra statsmakten. Vi hafva genom beslut vid förra riksdagen öfverenskommit om vissa grunder, på hvilka, efter vår uppfattning, en organisation utaf arméén bör företagas. Detta beslut hafva vi meddelat Kongl. Maj:t un-

der form af underdånig skrifvelse. Kongl. Maj:t har ock uti sitt vid riksdagens början hållna throntal tillkännagifvit, att han hoppades att redan under denna riksdag ett förslag till arméens organisation skulle komma att för Riksdagen framläggas. Under sådana förhållanden finner jag det icke vara riktigt att nedsätta ett Särskildt Utskott för behandling af de motioner, som rörande försvarsväsendet blifvit väckta; hvar dan jag för min del afstyrker bifall till den af Andra Kammaren nu gjorda inbjudning.

Friherre Raab. Adam: I motsats till den föregående talaren, får jag vördsammast tillstyrka, att Kammaren antager den inbjudning, som blifvit af Andra Kammaren gjord, angående tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af frågor rörande försvarsväsendet. Den föregående talaren, hvars första ord jag icke hade tillfälle att höra, har, oakadt vi med säkerhet kunna, efter hvad vi hört, förvänta den Kongl. Propositionen, ansett, att ett sådant Utskott icke kunde blifva af behofvet påkalladt. Men det är likväl klart att så vidtomfattande frågor, som den om vårt försvarsväsende, icke böra hänvisas till Stats-Utskottet, som icke kan ega tillfälle att egna den tid till frågans granskning och utredning, som Kamrarne, innan penningar beviljas, skulle kunna önska. På samma gång jag derföre, under sådana förhållanden, icke finner något skäl, hvarföre Kammaren icke borde antaga den gjorda inbjudningen, anser jag, hvad äfven den föregående talaren ganska riktigt antydde, att det icke vore lämpligt att sätta detta Särskilda Utskott i verksamhet förr, än den Kongl. Propositionen till Riksdagen ankommer. Vi kunna ju antingen till dess uppskjuta valet af ledamöter eller ock ålägga Utskottet att dessförinnan icke börja med sitt arbete.

Med denna åsigt tillstyrker jag, det Kammaren täcktes antaga Andra Kammarens i nu ifrågakarande hänseende gjorda inbjudning.

Grefve af Ugglas: För min del instämmer jag uti den utaf Herr af Klint uttalade mening. Jag anser det vara så mycket mindre lämpligt, att Riksdagen, sedan densamma vid en föregående riksdag antagit och till Kongl. Maj:t gjort hemställan om de grunder, hvarpå Riksdagen för sin del ansåg, att en organisation af arméen skulle kunna ske, nu skulle för behandling af ifrågakarande motioner tillsätta ett Särskildt Utskott, som Kongl. Maj:t icke med säkerhet utlofvat att Proposition i ämnet skall komma att för Riksdagen framläggas, utan endast uttalat en förhoppning att så skulle kunna ske. Det saknas således skäl att med säkerhet antaga, att framställning i frågan skall af Kongl. Maj:t göras. Jag hoppas dock att så skall ske, ehuru jag hyser för min del tvifvel derom.

Jag är nämligen ledamot af den komité, som fått sig uppdraget utredandet af de frågor, som skola i den Kongl. Propositionen framställas, och jag vet att komitéens arbeten icke kunna komma att för Kongl. Maj:t framläggas förr än i slutet af denna månad. Dessutom är det af vigt att förrän den nådiga Propositionen aflåtes, tid lemnas till en grundlig granskning af frågan rörande den lindring, som i afseende på arméens organisation möjligen kan ega rum, äfvensom på hvad sätt en sådan lindring skall kunna åstadkommas. Då detta emellertid är en

sak, som till följd af olika förhållanden vid olika regementen är förenad med många svårigheter, bör det vara mig tillåtet att hysa den tanken, att Proposition i ämnet icke kommer att för denna Riksdag af Kongl. Maj:t framläggas. Vid sådant förhållande förfaller det af Friherre Raab framställda förslag. Kammarerna kan visserligen uppskjuta valet af ledamöter till det Särskilda Utskottet, men om och detta vore den enda form för uppskjutandet af Utskottets tillsättning, kan man likväl icke hela riksdagen skjuta undan frågan. Derest ett sådant Utskott blefve tillsatt, måste det nemligen, äfven om Kongl. Maj:ts Proposition icke ankommer, sammanträda för handläggningen af nu ifrågakommande motioner. Jag anser därför tillsättandet af ett Särskildt Utskott icke böra ifrågakomma, förrän Riksdagen fått emottaga Kongl. Maj:ts nädiga Proposition; och jag hemställer att Första Kammarerna måtte afslå Andra Kammarernas inbjudning att för pröfning af väckta motioner, rörande landförsvarets organisation, nu tillsätta Särskildt Utskott, dock att Första Kammarerna, derest nädig Proposition i frågan af Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtes, då vill taga i öfvervägande huruvida för behandling af denna, jemte sammanhang egande förslag, Särskildt Utskott bör tillsättas. Att, förrän Kongl. Maj:t, med anledning af Riksdagens anhållan, afgifvit förslag i frågan, tillsätta ett Särskildt Utskott för densammans behandling, anser jag nemligen icke vara tillständigt.

Jag anhåller det Herr Talmannen behagade framställa proposition på hvad jag nu haft äran föreslå.

Herr Wallenberg: Den af Andra Kammarerna gjorda framställning om tillsättandet af ett Särskildt Utskott för frågor rörande försvarsväsendet kan jag icke biträda.

Till grund för denna framställning är lagd en motion, hvilken sönderfaller i fem särskilda punkter.

Första punkten lyder: »att hvarje vapenför Svensk man har lika pligt till deltagande i fäderneslandets försvar». Detta är detsamma, som tillföre här yttrats och hvarom vi då varit ense. Denna punkt innehåller således icke något nytt.

Andra punkten lyder: »att på Statens bekostnad underhålles så stor stam för arméén, som anses nödig, för att gifva fasthet åt den del, som uttages enligt första punkten, och att minska de uppoffringar, som blefvo oundvikliga, derest denna del skulle gifvas en fullständig krigsbildning.» I denna punkt anser motionären, att man skall hålla så stor stam, som kan vara erforderligt, hvilket motionären åter lemna till Utskottet att utreda. Mig synes likväl, som om dessa upplysningar lättast och säkrast erhållas från Kongl. Maj:t, ty om Utskottet skulle förskaffa sig dem, fruktar jag att detsamma skulle blifva ett fullständigt krigsdepartement.

Tredje punkten lyder: »att i följd härmed indelningsverket upphäves, så vidt det rör äliggande för viss jord eller lägenhet att uppsätta och utrusta manskap till arméén eller flottan». Denna punkt innehåller således ett förslag om upphäfvande af indelningsverket. Men då Kongl. Maj:ts vid riksdagens början hållna throntal icke ger anledning dertill att Kongl. Maj:t för närvarande skall biträda detta förslag, föranleder denna punkt icke till någon åtgärd.

Fjerde punkten innehåller: »att dessa förändringar verkställas under så lång tid, som finnes lämplig, samt med vilkor, som efter utredning och pröfning kunde grundas på billighet och rättvisa».

Detta är således frågor, som äro af den vidlyftiga beskaffenhet, att man kan sitta och diskutera dem i månader, innan man kommer till något resultat. Vi känna alla, att de förändringar, som under sistlidna sommar egde rum i Arméförvaltningen, hade föregåtts af betydligt arbete. Om man skulle på den af Andra Kammaren gjorda framställning tillsätta ett sådant Utskott, som det nu ifrågavarande, tror jag att, intill dess den Kongl. Propositionen ankommer, resultatet af Utskottets arbeten skulle blifva intet eller på sin höjd endast uttalandet af några principer, ty jag är öfvertygad om att vi utan Kongl. Maj:ts medverkan icke kunna i denna fråga åstadkomma annat än framställningar. Under sådana förhållanden och då vi nästan med full visshet kunna antaga att få från Kongl. Maj:t mottaga Proposition, anser jag det vara olämpligt att nu antaga Andra Kammarens inbjudning.

Emellertid är det mycket vigtt att på detta sätt väcka motioner. Man utreder ingenting, utan förklarar endast, att man finner brister i den eller den saken. Detta skrifer man på en liten lapp och anhåller slutligen att ett Särskildt Utskott skall tillsättas, för att utröna bristerna och gifva form och klarhet åt de framkastade tankarne. Men skulle man så behandla frågor, fruktar jag, att man skulle få Särskilda Utskott, som blefvo permanenta.

Biträdande det utaf Grefve af Ugglas framställda förslag, kan jag så mycket mindre tillstyrka bifall till den af Andra Kammaren gjorda inbjudning, som jag anser att man, innan den Kongl. Propositionen ankommer, saknar utgångspunkt för frågans lösning.

Herr Tornérhjelm: Af föregående talare har jag icke blifvit öfvertygad om, att det skulle sakna praktisk nytta att tillsätta ett Särskildt Utskott för behandling af frågor rörande försvarsväsendet. Sista talaren utgår ifrån den åsigt att ifrågavarande motioner icke äro af den betydenhet att Särskildt Utskott för deras utredande är af behovet påkalladt. Jag gillar detta. Men ingen af de föregående talarne har likväl bestridt att det ju icke, om den Kongl. Propositionen ankommer, vore riktigt och nyttigt att behandla denna för fosterlandet vigtiga fråga af ett Särskildt Utskott. Jag tror icke heller att detta skall af någon efterföljande talare bestridas. Då vi nu hafva, såsom en föregående talare yttrat, nästan visshet derom, att en Kongl. Proposition i ämnet skall ankomma, och detta kanske inom kortare tid än vi kunna tänka, kan jag icke inse hvarföre vi icke skulle ingå på Andra Kammarens inbjudning.

Grefve af Ugglas motiverar sitt förslag så, att man skulle förbehålla sig rättighet att framdeles tillsätta ett Särskildt Utskott, men vi hafva denna rätt utan något sådant förbehåll.

Nu är Andra Kammarens flesta ledamöter för tillsättandet af ett Särskildt Utskott, men ställningen kan förändras. Går Första Kammaren nu icke in på den af Andra Kammaren gjorda framställning, veta vi icke om Andra Kammaren framdeles vill samtycka till nedsättandet af ett sådant Utskott, derest det af Första Kammaren för behandling af

den Kongl. Propositionen anses behöfligt. Jag tror derföre att det icke allenast vore riktigt utan äfven ganska klokt att nu tillsätta ett Särskildt Utskott. Vi höra handla såsom praktiske män, icke såsom små barn, som, om de ej få allt i dag, icke vilja hafva något i morgon. Detta Utskott, sammansatt af i yrket praktiskt skicklige personer, som ega kännedom om de bördor, som hvila på indelningsverket, kunna utreda denna viktiga fråga, hvars afslående många anse icke skulle vara nyttigt. De hafva frågan helt och hållet i sin hand: de kunna tillstyrka bifall eller afslag.

Jag bifaller således för min del den af Andra Kammaren gjorda inbjudning.

Herr af Klint: Sedan Grefve af Ugglas framställt ett förslag till beslut anhåller jag att deri få instämma.

Friherre Raab: Herr Wallenberg, som, då vid föregående tillfällen fråga varit om tillsättande utaf Särskilda Utskott, derför varit obenägen, har emellertid gjort sig ett särdeles stort besvär att motivera den af honom uttalade åsigt. Han anser att Utskottet icke har något särskildt fält för sin verksamhet, äfvensom att de nu ingifna motionerna icke skulle erfordra tillsättandet af ett Särskildt Utskott.

För så vidt Herr Wallenberg åsyftar den af mig uttalade mening, ber jag att, för bemötande af Herr Wallenbergs raisonnement, få nämna, att jag icke uppträd i sådan syftning, som om jag skulle anse, att det Särskilda Utskottet skulle sätta sig ned och behandla hufvudsakligast de tvänne motioner, som äro väckta. Jag har afsett detsamma, som Grefve af Ugglas i en annan form uttalat, nemligen att erhålla ett Särskildt Utskott, då den Kongl. Propositionen ankommer.

Jag ber att få fästa uppmärksamhet på ordalydelsen i Andra Kammarens beslut.

Det heter nemligen, att det Särskilda Utskottet skulle tillsättas »för behandling af alla frågor rörande förändrad organisation af rikets försvarsväsende, jemte dertill erforderliga anslag.»

Då Andra Kammaren således icke tänkt sig, att detta Särskilda Utskott endast skulle behandla tvänne motioner, befarar jag, att, om Kammaren skulle ingå på det utaf Grefve af Ugglas framställda förslag, Kammarens beslut skulle blifva, att Kammaren ej skulle vilja tillsätta Särskildt Utskott för behandling af frågor rörande försvarsväsendet. Jag föreställer mig derjemte att, sedan Kammaren en gång afslagit en sådan hemställan, Kammaren icke gerna kan gå från sitt fattade beslut och måste sålunda blifva vid hvad den beslutat. Nu är ett sådant förfarande likväl olämpligt. Om Första Kammaren afslår en inbjudning af denna beskaffenhet, kunna vi befara, att Kongl. Maj:ts Proposition i en af våra viktigaste frågor, den om vårt försvarsväsende, blir i Andra Kammaren afslagen. Men vi vinna deremot målet, om Kammaren på samma gång den bifaller Andra Kammarens inbjudning, beslutar att uppskjuta valet af Utskottets ledamöter, till dess den Kongl. Propositionen ankommer. Detta instämmer ock med hvad Grefve af Ugglas uti det af honom framställda förslag åsyftat.

Grefve Sparre, Eric: Vid sednaste riksdagen tillsatte Kammaren ett Särskildt Utskott för försvarsväsendet. Skola vi äfven nu tillsätta ett sådant Utskott? Är meningen att hafva ett permanent sådant? För några dagar sedan tillsatte vi ett för organisation af den inre administrationen: på bordet ligger ett förslag angående tillsättandet utaf ett annat för den inre undervisningen. I sanning, Riksdagen eger stora förmågor och kan inom kort tid ästadkomma stora saker, men jag betviflar, att den uti dessa stora, omfattande organisationsfrågor kan på egen hand, utan Regeringens medverkan, komma till något resultat. Då vi vid sednaste riksdagen tillsatte ett Särskildt Utskott för frågor angående försvarsväsendet, afgaf detta Utskott ett principbetänkande, hvilket öfverlemnades till en af Kongl. Maj:ts tillsatt komité. Då det är antagligt att den Kongl. Propositionen kommer att grunda sig på detta betänkande, hemställer jag huruvida det under sådana förhållanden är lämpligt att, innan den Kongl. Propositionen ankommer, tillsätta ett Särskildt Utskott. Detta skulle dessförinnan antingen hafva ingenting att göra eller ock börja att arbeta på förhand utan att ega kännedom om den af Regeringen uppgjorda planen för försvarets ordnande. Då jag icke kan inse, att hinder möter för att, om och när Propositionen ankommer, då besluta, huruvida Särskildt Utskott bör tillsättas eller icke, yrkar jag för min del afslag å Andra Kammarens inbjudning.

Grefve af Ugglas: Det är endast ett missförstånd, som skiljer de föregående talarne ifrån hvarandra. Ingen af dem, icke ens Friherre Raab, önskar att frågan skall upptagas, förrän Kongl. Maj:ts Proposition ankommer. Under sådana förhållanden är det väl mest praktiskt att först då tillsätta ett Utskott, när frågan skall komma under pröfning. En talare har yttrat, att vi böra handla såsom praktiska män, icke som barn. Jag fruktar likväl att, om vi nu skulle tillsätta ett Särskildt Utskott, vi kunna äfventyra att behandla frågan som barn. Det är tvifvelaktigt om Kongl. Maj:ts kommer att aflåta Proposition i ännu. Jag är öfvertygad att dermed icke kan medhinnas och jag tror, att ingen kan säga, att denna öfvertygelse ej kan innebära en sanning. Om så inträffar, hvad blir följden, derest vi besluta tillsättandet af ett Särskildt Utskott? Jo, att Utskottet skall träda i verksamhet och taga hand om en fråga, som redan varit före vid förra riksdagen. Detta vore mindre lämpligt. Men enligt mitt förslag är det tillfälle för Kammaren att, när tidpunkten inträffar, tillsätta ett Utskott, hvilket, enligt min tanke, bör pröfva, ej blott Kongl. Maj:ts Proposition utan äfven de förslag, som med densamma ega sammanhang, d. v. s. alla motioner, som i ännu blifvit väckta. Det har af en talare framkastats något, som jag knappast vill vidröra. Det är nemligen, att om vi nu skulle afslå den gjorda inbjudningen, vi kunde befara att Andra Kammaren, då den Kongl. Propositionen kommer, skall afslå Första Kammarens beslut om tillsättandet af ett Särskildt Utskott. Detta tror jag likväl icke kommer att ske, ty skulle, då frågan nu anses af den vigt att för densammans utredande Särskildt Utskott erfordras, detta behof försvinna, om Första Kammaren icke vill ingå i pröfning af frågan, förrän den Kongl. Propositionen ankommit? Detta är suppositioner, som jag icke kan godkänna.

Herr Tornérhjelm: Den siste talaren har sagt att, om manskulle tillsätta ett Särskildt Utskott, detta måste äfven om ingen Proposition ankommer, behandla frågan. Detta är helt naturligt. Men om ett Särskildt Utskott icke finnes samt de tvänne nu väckta motionerna således remitterades till Stats-Utskottet, skulle då, om för behandling af den Kongl. Propositionen ett Särskildt Utskott ansågs vara af nöden, dessa motioner till detta Utskott från Stats-Utskottet öfverlemnas? Jag tror, att under sådana förhållanden det vore mera konsekvent att jemväl öfverlemna den Kongl. Propositionen till Stats-Utskottet. Visserligen är detta Utskott sammansatt af stora män, men utom det att jag icke tror att de äro valde med uteslutande afseende fästadt på frågor rörande arméen, skulle detsamma, om icke allenast dessa motioner utan äfven hela det Kongl. förslaget dit öfverlemnades, blifva så öfverhopadt af arbete, att jag befarar, att detsamma icke skulle åt frågan kunna egna den tid, som i anseende till densammes vigt vore erforderligt.

Då allt skäl förefinnes att den Kongl. Propositionen inom kort tid skall ankomma, vore det derföre, enligt min tanke, oklokt att skjuta tillbaka den gjorda inbjudningen. Denna åsigt blir väl ej den gällande, men hvem som har rätt, kan ej afgöras, förr än Propositionen ankommer. Jag tror likväl att Kammarern, om den afslår Andra Kammarerns inbjudning, handlar mindre välbetänt.

Herr Rydin: Med anledning deraf att några talare yrkat tillstyrkande af Andra Kammarerns inbjudning, får jag fästa uppmärksamheten på 37 § i Riksdags-ordningen, der det, bland annat, heter: »ankommande det på Kamrarnes sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta Särskildt Utskott för upptagande af frågor, som tillhöra Ständigt Utskotts behandling».

Nu frågas, huruvida Första Kammarern kan anse, att det är af nöden, att ett Särskildt Utskott tillsättes för behandling af dessa motioner, hvilka, efter hvad föregående talare närmare utvecklat, endast innehålla framkastade, outvecklade satsar. Om Kammarern antar det utaf Grefve af Ugglas framställda förslag, förklarar Kammarern, att frågan på sin nuvarande ståndpunkt icke är af den beskaffenhet, att densamma föranleder tillsättandet af ett Särskildt Utskott, men att Kammarern, då frågan blir så omfattande att en vidlyftig utredning är af nöden, icke är emot att tillsätta ett sådant Utskott.

Jag tror derföre att Kammarern genom att ingå på det utaf Grefve af Ugglas framställda förslag, uppfyller Andra Kammarerns önsknings på samma gång som Kammarern förfar på ett praktiskt och med de i grundlagen uttryckta principer öfverensstämmande sätt.

Friherre Raab: Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att ingen skillnad i sak förefinnes emellan hvad jag och Grefve af Ugglas åsyftar. Skillnaden består blott uti de olika sätt vi sökt att komma till samma mål.

Fråga har väckts om tillsättande af ett Särskildt Utskott, innan den Kongl. Propositionen ankommer. Jag tror, att denna fråga är af synnerlig vigt, om man besinnar den tid, som kommer att gå förlorad, om man först då, när den Kongl. Propositionen ankommer, skall väcka ny

motion om tillsättandet af ett sådant Utskott. Denna motion kommer då att läggas på bordet af dem, som äro emot densamma. Den kommer att bordläggas i denna Kammarare, den kommer att bordläggas i den Andra Kammaren. På ett sådant sätt komma fjorton dagar att gå förlo-
rade af den dyrbara riksdagstiden. Jag vill förekomma detta, då jag yrkat bifall till den af Andra Kammaren gjorda inbjudning.

Herr Säve: Af den hållna diskussionen vet jag icke om man har att vänta någon Proposition eller icke. Utaf några talares yttranden, äfvensom af Kongl. Maj:ts eget yttrande, skulle man kunna sluta till att en sådan vore att förvänta; men Grefve af Ugglas har likväl förklarat, att man icke med säkerhet kan vänta derpå. Jag vet derföre ej hvad jag skall tro. Emellertid är det tydligt, att Kamrarne gerna skulle vilja invänta en framställning från Kongl. Maj:t i denna viktiga och genomgripande fråga. Derföre anser jag att man icke bör förhastiga sig och tillsätta ett Utskott, som på förhand skulle uppkasta någon plan för frågans behandling. Man bör tänka sig tillbaka till föregående riksdagsbeslut, som hade till påföljd en till Kongl. Maj:t i ärendet afgifven underdånig framställning. Sedermera har en komité för frågans utredande blifvit tillsatt och denna komité har beredt ett särskildt förslag, hvilket kanske inom kort kommer att i Stats-Rådet föredragas. Vid sådant förhållande synes det besynnerligt, om Kamrarne skulle besluta att för behandling af tvänne motioner tillsätta ett Särskildt Utskott, som skulle sätta sig ner och möjligen uppgöra andra grunder för organisationen af rikets försvarsväsende än de, hvarpå den Kongl. Propositionen kommer att hvila. Derföre, och för att erhålla enhet och sammanhang, och för att det Särskilda Utskott, som slutligen kommer att tillsättas, måtte ega ledning af det viktiga arbete, som kommer att visa sig i den Kongl. Propositionen, instämmer jag med de talare, som anse att man för närvarande icke bör bifalla Andra Kammarens framställning, utan uppskjuta frågan om ett Särskildt Utskotts tillsättande längre fram, då den Kongl. Propositionen ankommer. Jag instämmer uti det utaf Grefve af Ugglas framställda förslag.

Grefve Mörner. Oscar: För min del förenar jag mig med dem, som tillstyrkt tillsättandet af ett Särskildt Utskott. De talare, som uppträdt å motsatta sidan hafva såsom skäl för afslag på Andra Kammarens inbjudning anfört, att grundlagen icke skulle medgifva tillsättandet af Särskildt Utskott i annat fall än när sådant vore af nöden, samt att sådant trängande behof nu icke vore för handen. Om jag också medgifver detta, är jag likväl öfvertygad om att inom några veckor ett sådant behof skall uppstå, och om jag kan afhjelpa detta i dag, hvarföre skall jag icke göra det, då frågan är af en så viktig beskaffenhet. Skulle de nu väckta motionerna remitteras till Stats-Utskottet, skulle de, om den Kongl. Propositionen ankommer och ett Särskildt Utskott för densammans behandling tillsattes, tagas derifrån, hvilket förfarande vore enligt min tanke ändamålslost. Behofvet af ett sådant Utskott, som det nu ifrågavarande, var vid förra riksdagen icke mer trängande än: nu, och ehuru man icke visste om Proposition i ämnet skulle från Kongl. Maj:t ankomma, gick det ganska lätt att erhålla ett Särskildt Utskott.

Det har blifvit anfördt, att det vore utan gagn om ett Utskott skulle tillsättas och utarbeta ett förslag, som, då den Kongl. Propositionen ankomme, skulle visa sig vara byggt på sämre grunder, än de som blifvit i Propositionen framställda; men jag är öfvertygad om att sådant jemkar ut sig i Utskottet. Deremot har en af de föregående talarne, såsom mig synes, på goda skäl yttrat, att tiden går förlorad, om Utskottet ej tillsättes. Kommer nemligen den Kongl. Propositionen om tre eller fyra veckor, skall kommunikation då ske emellan Kamrarne och derigenom förloras mycken tid. Vill man uträtta något bör man väl taga vara på tiden.

Herr Wærn: Huru gerna jag också vill gå Andra Kammarens önskingar till mötes, anser jag dock de af Grefve Uggals deremot anförda skäl vara sådana, att de ej kunna öfverkommas, utan måste blifva bestämmande för denna Kammares beslut, men vid detta besluts formulering vill jag likväl, att vi så tillvägagå att allt missförstånd skall undvikas.

Jag anser Första Kammaran böra uttryckligen medgifva tillsättandet af ett Särskildt Utskott, sedan vi fått emottaga den Kongl. Propositionen, men då det ännu är ovisst huruvida dess inlemmande till Riksdagen i tid för behandling deraf detta år kan medhinnas, så anser jag det afslag vi nu måste gifva på Andra Kammarens hemställda böra grundas uteslutande på denna omständighet. Jag föreslår derföre Kammaran att fatta följande beslut:

»Första Kammaran, som anser Särskildt Utskott böra tillsättas för behandling af alla frågor rörande förändrad organisation af rikets försvarsväsende, såvida denna fråga vid nuvarande riksdag lämpligen i sin helhet behandlas, anser dock detta endast i det fall kunna ske att den plan, enligt hvilken Kongl. Maj:t anser landtförsvaret böra ordnas, kan medhinnas att blifva för Riksdagen framlagd; och då detta ännu är ovisst, är Första Kammaran förhindrad att för närvarande bifalla Andra Kammarens förslag om tillsättande af Särskildt Utskott för behandling af landtförsvaret rörande ärenden och måste derföre Kammaran afslå det samma.»

Friherre Sprengtporten: Jag har begärt ordet för att få yttra det jag instämmer med den siste värde talaren.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels antagande af den ifrågavarande inbjudningen; dels af Grefve af Uggals, att Kammaran måtte fatta ett så lydande beslut: »Första Kammaran afslår Andra Kammarens inbjudning att för pröfning af väckta motioner rörande landtförsvarets organisation nu tillsätta Särskildt Utskott; förbehållande Första Kammaran sig att, derest nådig Proposition i frågan af Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtes, då taga i öfvervägande, huruvida för behandling af denna, jemte sammanhang egande förslag, Särskildt Utskott bör tillsättas»; och dels af Herr Wærn, att Kammaran skulle fatta ett beslut af följande innehåll: »Första Kammaran, som anser Särskildt Utskott böra tillsättas för behandling af alla frågor rörande förändrad organisa-

tion af rikets försvarsväsende, så vida denna fråga vid innevarande riksdag lämpligen bör i sin helhet behandlas, anser dock detta endast i det fall kunna ske, att den plan, enligt hvilken Kongl. Maj:t anser landtförsvaret böra ordnas, kan medhinnas att blifva för Riksdagen framlagd: och då detta ännu är ovisst, är Första Kammarern förhindrad att för närvarande bifalla Andra Kammarerns förslag om tillsättande af Särskildt Utskott för behandling af landtförsvaret rörande ärenden, och måste därför nu afslå den.»

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på inbjudningens antagande, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på bifall till Grefve af Ugglas' förslag, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej, och slutligen proposition på antagande af Herr Wærns förslag, hvilken proposition besvarades med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på antagande af Grefve af Ugglas' förslag förnyats samt med många ja och några nej besvarats. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs änyo Andra Kammarerns den 1 och 3 dennes bordlagda protokollsutdrag, N:o 91, med inbjudning till Första Kammarern att biträda Andra Kammarerns beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af alla till Ständigt Utskotts handläggning eljest hörande frågor rörande elementarläroverken och folkundervisningen.

Grefve af Ugglas: Det nu föredragna protokollsutdrag innehåller en i allmänna ordalag framställd anhållan, att Kammarern måtte instämma i förslaget om tillsättande af ett Särskildt Utskott, dit alla frågor skulle hänvisas, som röra elementarläroverken eller folkundervisningen. Hvad nu särskildt beträffar de motioner, som inom Andra Kammarern framkallat detta förslag, äro de, efter hvad jag kunnat finna, till antalet fyra. Af dessa är en väckt af Herr Leffler och afser beviljande af anslag för inrättande af en normalskola i Stockholm. Denna motion afser således alldeles samma sak, som den af Herr Beckman inom denna Kammarern väckta och till Stats-Utskottet remitterade motionen rörande inrättandet af en dylik skola. Herr Lefflers motion, deruti han begär ett årligt anslag af 8.000 R:dr. fördeladt i tre särskilda anslagsposter, torde lika mycket tillhöra Stats-Utskottets behandling som den likartade motion, hvilken redan blifvit dit hänvisad och derföre icke torde kunna derifrån återtagas. Den andra motionen af de omförmälda fyra är afgifven af Herr Hedlund och synes vara af en mycket omfattande beskaffenhet. Den hänvisar till en motionen åtföljande broschyr, som visserligen ännu icke blifvit inom Kammarern tillgänglig, men som förmodligen lär komma att framdeles bland Kammarerns ledamöter utdelas. Motionen afser en total omgestaltning af den nu bestående läroverksinrättningen, en ny klassindelning, och innehåller särskilda föreskrifter med afsende ä de föreslagna förändringarnes införande. Den innefattar således en komplett principfråga i afseende ä undervisningen, och borde således af ett Tillfälligt Utskott behandlas, derest icke motionären i

sammanhang med sitt förslag hemställt om beviljande af ett anslag för att med 3,000 R:dr ärligen bestrida aflöningen för en folkskole-inspektör inom hvarje län. Vi hafva här således åter en anslagsfråga, som tillhör Stats-Utskottets behandling; men som denna fråga är beroende på sjelfva organisationsförslagets antagande, lärer väl motionen i sjelfva hufvudsaken böra behandlas af ett Tillfälligt Utskott. Den tredje motionen framställd af Herr Jonas Andersson, afser borttagandet af de två nedersta klasserna från elementarläroverken och innefattar således, äfven den, en principfråga, som bör af Tillfälligt Utskott behandlas. Visserligen har med denna fråga blifvit förknippad förslag derom, att de uppkommande besparingarne antingen skulle återgå till Statsverket eller användas för folkskolornas behof, men dessa besparingar, som motionären syftar åstadkomma, äro ju endast att anse såsom följder af den ifrågasatta förändringen utaf läroverken. Den fjerde motionen har blifvit väckt af Herr Rundbäck, som motsatt sig att någon större andel af skyddsafgiften skulle anslås till folkskolan, och yrkat, att samma afgift borde återgå till Statsverket, som deremot skulle utgifva en ordinarie lön åt hvarje vid fast eller ambulatorisk folkskola anställd examinerad lärare, och att folkskolorna skulle ordnas efter folkmängden. Den ifrågasatta anordningen af folkskolorna efter folkmängden skulle dock erfordra ett statsanslag af två millioner R:dr: och som frågan således kommer att ganska betydligt inverka på budgeten, hvilken af Stats-Utskottet skall uppgöras, så lärer väl den frågan böra hänvisas till Stats-Utskottet. Det ifrågasatta anslaget beviljande bör väl dock blifva föremål för en cura posterior, ty i första hand måste frågan afgöras, om Staten skall åtaga sig folkskolelärarnes aflöning eller icke; och som detta är en principfråga, måste den, efter min uppfattning, äfven tillhöra Särskildt Utskotts behandling.

Dessutom tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på, att det ifrågavarande förslaget innehåller hemställan att alla elementarläroverken och folkundervisningen rörande frågor skulle till det ifrågasatta Särskilda Utskottet hänvisas. Om derföre Första Kammaren bifölle förslaget, så skulle följderna deraf blifva att från Stats-Utskottet komme att förryckas ej blott dit redan remitterade motioner, utan äfven en del af hvad i Kongl. Maj:ts Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof innefattas. Jag har genomgått och granskat de Propositionens åtföljande Statsråds-protokoll, rörande under åttonde Hufvudtiteln äskade anslag, för att se till, i hvilket sammanhang dessa anslagsfrågor stå med de ifrågavarande motionerna och om de böra gemensamt med dem behandlas. Jag har dervid bland annat funnit, att Stockholms stadsfullmäktige hos Kongl. Maj:t framställt begäran om undervisningens ordnande efter enahanda grunder, som de Herr Hedlund föreslagit, och att, i händelse ett sådant ordnande af undervisningen kunde försiggå, en besparing af 15,000 R:dr i lärarelöner skulle kunna åstadkommas. Kongl. Maj:t har äfven tillstyrkt bifall till denna framställning. Denna fråga synes stå i ett så omedelbart sammanhang med Herr Hedlunds motion, att det blir kinkigt att låta den behandlas i Stats-Utskottet på samma gång motionen vinner handläggning i ett Särskildt Utskott.

På dessa skäl, och då Andra Kammaren redan tillsatt ett Tillfälligt Utskott för pröfning af principfrågor rörande elementarundervis-

ningen, anser jag för min del, att Första Kammaren ej bör bifalla det ifrågavarande förslaget om tillsättande af ett Särskildt Utskott. Härtill kommer att äfven Första Kammaren har förordnat ett Tillfälligt Utskott för behandlingen af de ifrågaställda ärendena och att till detta Utskott blifvit remitterade redan två principfrågor rörande elementarundervisningen, hvarförutom en motion inom Första Kammaren väckt och af alldeles identisk beskaffenhet med en af de fyra ofvan omnämnda i Andra Kammaren framlagda härifrån blifvit skickad till Stats-Utskottet. Jag yrkar afslag å Andra Kammarens inbjudning.

Herr Hasselrot: Utan afseende å den sist afgjorda frågan, i hvilken jag delar majoritetens åsigt, får jag nämna, att det förefaller mig som om Första Kammaren skulle lysa en afgjord obenägenhet för tillsättandet af Särskilda Utskott. Jag förstår verkligen ej anledningen härtill, ty enligt min åsigt medföra sådana Utskott många fördelar. I dessa Utskott har man tillfälle att insätta personer, som ej blott hafva speciela insigter i de frågor, som der skola utredas, utan äfven kunna egna mera tid åt denna utredning. De Ständiga Utskotten, som vanligen äro öfverhopade med arbeten, blifva ock derigenom satta i tillfälle att med mera odelad uppmärksamhet egna sig åt sina viktiga göromål.

Hvad nu särskildt angår de frågor, som äro afsedda att behandlas i det af Andra Kammaren föreslagna Särskilda Utskottet, så är åtminstone en af dem af särdeles genomgripande art. Jag menar Herr Jonas Anderssons förslag, att de två nedersta klasserna inom elementarläroverken skola indragas och den undervisning, som inom dem meddelas, i folkskolorna inhemtas. Denna fråga är enligt min åsigt så viktig, att man bör göra allt för att söka få den fullständigt utredd; och då Stats-Utskottet är så öfverhufvan upptaget af andra viktiga frågor, att denna fråga ej der kan emotse någon lämplig lösning, synes det mig vara af högsta vikt att tillsätta ett Särskildt Utskott för dess behandling. Något hinder för fragans handläggning på detta sätt tror jag ej heller uppkommer deraf att i motionerna anslag blifvit begärda för att verkställa de ifrågavarande omorganisationerna, enär, äfven om förslagen derom godkännas, några anslag ej skulle behöfva utgå under nästa statsregleringsperiod; och hemställer jag derföre om bifall till Andra Kammarens inbjudning, desto heldre, som, då Andra Kammaren ansett den höra till Ständigt Utskott, de väl ej kunna komma att af Tillfälligt Utskott behandlas.

Herr Bergstedt: Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga utan inskränkt mig till att helt enkelt instämma med den förste värde talaren, derest icke den talare, som efter honom uppträdde, uttalade en åsigt, som jag icke kan biträda och som jag ej trodde att någon inom denna Kammar på allvar skulle hylla. Det faller sig svårt att höra, att någon ens kan ifrågasätta, det Första Kammaren i allmänhet skulle hafva en åsigt motsatt den Andras beträffande lämpligheten och nyttan af Särskilda Utskott. För min del tror jag ej, att förhållandet är sådant och är öfvertygad om, att denna Kammar äfven i förevarande fall ej skulle vara obenägen att gå Medkammarens uttalade önskan till mötes, derest Kammaren ansåge, att ett sådant tillmötesgående vore öfverens-

stämmande med grundlagens bud. Riksdags-ordningen, som ganska noga bestämmer gränserna för de Ständiga Utskottens verksamhet, gifver äfven tillkänna i hvilka fall Kamrarne äro befogade att tillsätta Särskilda och Tillfälliga Utskott. 37 § innehåller nemligen att på Kamrarnes sammanstämmande beslut ankommer att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta Särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör Ständigt Utskotts behandling, samt att, derest i någondera Kamraren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda Utskotts behandling, men är af beskaffenhet att Utskotts yttrande deröfver erfordras, skall för frågans beredande ett Tillfälligt Utskott inom Kamraren tillsättas. Af detta stadgande är klart, att ett Särskildt Utskott är att anse blott såsom en fortsättning af ett Ständigt Utskott, en afdelning deraf, som bör upptaga någon del af den öfversvallande massa ämnen, det Ständiga Utskottet fått till sig hänvisad och som Utskottet icke medhinner att vederbörligen handlägga. Principfrågor böra deremot hänskjutas till Tillfälliga Utskotts behandling.

Utän att vilja anticipera något omdöme om de motioner, som gifvit anledning till ifrågavarande förslag, vill jag nämna, att det är af högsta vikt, att de frågor, som deri afhandlas, hållas vid lif samt af Representationen och allmänheten omfattas med intresse. Lämpligaste sättet att framhålla den i dagen lärer väl ock vara att få dem i Tillfälliga Utskott behandlade såsom principfrågor och sedan i Kamrarne diskuterade, då ej blott representanterna få tillfälle att sätta sig in i frågorna och betrakta dem från olika håll utan äfven allmänheten genom tidningarne meddelas upplysning om den utredning, frågorna vunnit, och de åsikter om lämpligaste lösningen, som möjligen göra sig gällande. Dessa omfattande förslag och djerfva principfrågor skulle i ett Särskildt Utskott säkerligen icke blifva behandlade på samma för sakens frångång önskvärda sätt, som i ett Tillfälligt Utskott, hvarifrån man hade att emotse ett principbetänkande, hvilket sedermera, understödt Kamrarnes pröfning, skulle gifva anledning till lärrika diskussioner och en fullständigare utveckling af frågorna.

För min del anholder jag att få instämna med den förste talaren.

Herr Hasselrot: Med anledning af den sista talarens yttrande vill jag endast anföra, att jag icke finner något skäl, hvarför förevarande frågor ej skulle kunna behandlas lika väl i ett Särskildt som i ett Tillfälligt Utskott. Tvärtom anser jag att principfrågor företrädesvis böra behandlas i Särskildt Utskott och tror, att de i ett sådant, bestående af ledamöter från begge Kamrarne, skola erhålla en vida fullständigare utredning; och otvifvelaktigt är, att ett förslag, som från ett sådant Utskott till Kamrarne inginge, skulle hos dem lättare vinna bifall. Jag inser alldeles icke, hvarför ett Särskildt Utskott ej lika väl som ett Tillfälligt skulle kunna afgifva ett förslag om elementarläroverkens organisation och hufvudgrunderna för folkundervisningen, hvarpå Riksdagen sedermera kunde grunda den hemställan, den funne lämplig att hos Kongl. Majt göra.

Jag har endast velat yttra dessa ord och vidhåller för öfrigt min förut i ämnet uttalade åsigt.

Sedan

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels antagande af den ifrågavarande inbjudningen och dels afslag derå, framställdes först proposition på inbjudningens antagande, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag å samma inbjudning, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja:nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs änyo Bevillnings-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda Memorial N:o 1, om återlemnande af en inom Andra Kammaren af Herr Ake Andersson väckt motion.

Sedan Herr Grefven och Talmannen låtit uppläsa ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, N:o 98, hvaraf inhemtades, att motionären, med Kammarens bifall, återtagit den ifrågavarande motionens sednare del, eller den som angick beräkning af prestmans rösträtt för den inkomst han af kommunen åtnjuter, samt att Kammaren derefter återförvisat motionen i öfrigt till Bevillnings-Utskottet; hemställde Herr Grefven och Talmannen, att förevarande Memorial skulle läggas till handlingarne, med förklarande att den återstående delen af motionen borde af Bevillnings-Utskottet behandlas.

Ropades ja.

Föredrogs änyo och lades till handlingarne Banko-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda Memorial N:o 1, med öfverlemnande af Bankofullmäktiges till Utskottet afgifna berättelse.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Första Kammarrens Tillfälliga Utskotts den 1 och 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 1, i anledning af en af Herr Fröman, N. A., väckt motion om meddelande af föreskrift rörande tiden för uppsättningen och justeringen af Kammarrens protokoll.

1:sta punkten:

Herr Wærn: De föreskrifter, som skola antagas beträffande protokollsföringen och justeringen inom Kammaren, synas mig hufvudsakligast böra afse befordrandet af skyndsamhet, så att ej, genom fördröjandet med protokollets uppsättning och expedierande, hinder i göromålens behöriga fortgång förekommer och riksdagens afslutande derigenom försenas. I detta afseende har jag icke något att anmärka beträffande den tid, som blifvit föreslagen för uppsättande af de muntliga anförandena

och dessas genomgående af talarne, ehuru här vid lag någon afkortning möjligen äfven kunnat ega rum. Deremot synes mig den tid af sju dagar, som man ansett böra förflyta, innan sakprotokollet justeras, vara ganska rundligt tilltagen. Detta protokoll är icke afsedt att innehålla annat än öfverläggningsämnen, namnen ä de ledamöter som yttra sig, talmannens propositioner, utgången af omröstning, der sådan eger rum, och Kammarrens beslut; allt saker, som icke taga mycket tid att till protokollet uppfatta, helst Talmannens propositioner, innan de framställas, måste vara skriftligen uppsatta och de förslag, som i afseende å öfverläggningsämnen under diskussionen framställas, äfven pläga skriftligen aflemnas. En inskränkning i tiden för sakprotokollets justering torde således vara både nödig och medförande ringa svårighet. Bäst vore det, om man kunde komma derhän, att protokollet, åtminstone hvad anginge Kammarrens fattade beslut, justeras redan före sammanträdet avslutande; och att en så ferm protokollsjustering är och varit möjlig, hade man exempel på i Borgare-Ståndet, under den tid Herr Lagmannen Runeberg der fungerade såsom sekreterare, enär han, nästan utan undantag, till justering uppläste protokollet för hvarje plenium, innan Ståndet åtskiljdes. — Att hafva sakprotokollet färdigt åtminstone till nästföljande sammanträde bör således icke i allmänhet stöta på någon svårighet. — Skulle vid ett eller annat tillfälle någon svårighet emellertid yppas för en så ferm justering, så är det ju sekreteraren tillåtet att begagna biträde, och denna svårighet bör således kunna undanröjas, om biträdet vid förekommande fall i rätt tid anlitas.

Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att i förslaget står, att protokollet för ett sammanträde skall justeras »å sjunde dagen derefter» icke sednast å sjunde dagen, hvaraf följer, att protokollsjusteringen icke får ega rum förr än de bestämda dagarne tilländalupit. Den enklaste remiss till ett Utskott, som skyndsamt borde affärdas, skulle således ej förr än å sjunde dagen efter det den blifvit beslutad kunna komma Utskottet till handa. Genom ett sådant förfaringssätt anser jag att mycket onödigt uppskok kommer att vållas, synnerligen vid slutet af riksdagen, då skyndsamt är af nöden; och tillåter jag mig till förbyggande häraf föreslå en förändrad redaktion af föreskriften om sakprotokollets justering af denna lydelse: »Detta protokoll skall vid början af nästa sammanträde eller, om detta ej är möjligt, sednast å sjunde dagen efter det protokollet blifvit hållet, om Kammarren då sammanträder, eller i motsatt händelse vid Kammarrens näst derefter inträffande sammanträde, af sekreteraren uppläsas och af Kammarren justeras.»

Herr Grefve Hamilton, H.: Jag har trott mig märka, att den siste talarens yttrande grundas på någon missuppfattning af protokollets beskaffenhet. Kammarrens protokoll innehåller nemligen ej blott hvad som upptages i första punkten af förslaget, utan äfven de af Kammarrens ledamöter under diskussionen afgifna muntliga yttranden, hvilka i sin helhet icke behöfva upptagas i det så kallade sakprotokollet, der endast namnen å talarne införas i den ordning de afgifvit sina yttranden. Då ett protokoll blifvit inför Kammarren justerad, måste det anses justerad i sin helhet, icke blott hvad beträffar de upplästa punkterna, utan äfven vidkommande de muntliga yttranden, som tillhöra samma protokoll. Någon justering af Kammarrens protokoll kan således ej ifrågakomma, förr än

den tid tilländagått, som man medgifvit protokollsföränderne för att uppsätta anförandena, och ledamöterna för att genomse desamma, emedan derförinnan anförandena ej kunna anses vara i det skick, att de böra i det justerade protokollet intagas. Någon fara för ärendenas behöriga gång bör ej kunna inträffa, till följd deraf att Kammarens protokoll ej justeras förr än å sjunde dagen, sedan det blifvit hållet, emedan alla beslut, som fordra hastig verkställighet, expedieras genom protokollutdrag, som af Kammaren kunna justeras omedelbart efter det beslutet blifvit fattade och oberoende af tiden för sjelfva protokolljusteringen.

Erfarenheten från föregående riksdagen har visat, att protokollen ej ens alltid efter sju dagar varit färdiga att justeras; och vid sista riksdagen nödgades Kammaren fatta ett särskildt beslut beträffande tiden och sättet för justering af de protokoll, som före riksdagens avslutande icke blifvit färdiga till justering. Under riksdagens gång, då Kammarens sammanträden blifva täta och många öfverläggningsämnen förekomma, hvilka föranleda till långvariga diskussioner, blir det rent af omöjligt att dag efter dag hafva protokollet för ett föregående sammanträde färdigt, ty om det äfven blefve möjligt för sekreteraren att uppsätta den så kallade stommen, så skulle dock ej notarierna kunna medhinna uppsättandet af de afgifna yttrandena, lika litet som ledamöterna skulle få tid att genomse desamma.

För min del kan jag ej finna, att det ifrågavarande förslaget medför några olägenheter, och tillstyrker derföre att det måtte bifallas.

Herr Wærn: Efter de upplysningar, som den siste talaren meddelat, nemligen att det i denna punkt afsedda protokoll skulle innefatta ej blott det så kallade sakprotokollet utan äfven de dertill hörande yttranden, och då man ansett nödigt att för samma yttrandens uppsättning och genomseende anslå en tid af sju dagar, finner jag väl att justeringen af protokollet icke kan försiggå inom kortare tid än föreslaget blifvit. Dock vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att i Herr Frömans motion, som ligger till grund för ifrågavarande förslag, en bestämd skilnad göres emellan det af sekreteraren förda sakprotokollet och det så kallade diskussionsprotokollet. Utskottet talar i den föredragna punkten blott om det protokoll, som skall af sekreteraren till justering uppläsas, och man kommer deraf lätt till den slutsatsen, att dermed menas endast det så kallade sakprotokollet. På det att denna villrådighet måtte undanröjas och, genom en närmare utredning af frågan, utrönas, om ej en snabbare justering skulle kunna tillvägbringas, hemställer jag, om ej Kammaren skulle finna lämpligt att till Utskottet återremittera den föredragna punkten.

Grefve Hamilton. H.: För den händelse att Kammaren ej skulle finna den förevarande frågan fullständigt utredd, vill jag, såsom ledamot i Utskottet, ej motsätta mig en återremiss af den föredragna punkten. Dock förefaller mig saken så enkel, att en dylik åtgärd icke torde vara af behovet påkallad. Det finnes i sjelfva verket ej mer än ett protokoll, och det föres af sekreteraren, men uppläses vid justeringen ej i sin helhet. Det är endast den så kallade stommen, som inför Kammaren föredrages, hvaremot de till protokollet hörande yttranden hållas ledamöterna till handa för att enskildt genomgås. Detta har gifvit an-

ledningen till benämning sakprotokoll och diskussionsprotokoll, innefattande olika delar af ett och samma protokoll. Visserligen har Utskottet yttrat sig något kort i detta ämne, men det har skett med af-sigt, emedan Utskottet, då motionen grundade sig på ett förslag, som af Andra Kammaren redan blifvit antaget, icke ansåg lämpligt att ingå i någon kritik öfver sjelfva motionen.

Man synes hafva föreställt sig, att det tillkomme ledamöterna att *justera* de yttranden, de till protokollet afgifvit, men detta grundar sig på ett missförstånd. Det är endast medgifvet ledamöterna att *genomgå* sina yttranden för att efterse, om de blifvit af protokollsföränderne rätt uppfattade, ty justeringen af yttrandena, såväl som af protokollet i öfrigt, är Kammaren allena förbehållet; och denna justering anses ock försiggå inför Kammaren, ehuru någon uppläsning af yttrandena icke ifrågakommer i annan händelse, än att det af någon ledamot särskildt påfordras. Således, om man ser saken helt enkelt, är indelningen af protokollet i sak- och diskussionsprotokoll införd endast för att i dagligt tal skilja emellan den del af protokollet, som föres af sekreteraren, och den notarierne föra; men i sjelfva verket finnes icke mer än ett protokoll.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf, framställdes proposition på bifall till punkten samt besvarades med ja.

2:dra punkten.

Friherre Raab, Ad. Chr.: I denna punkt har Tillfälliga Utskottet föreslagit en förändrad bestämmelse, emot hvad motionären yrkat, i afseende å tiden då yttrandena borde vara af notarierne uppsatta. Motionären har nemligen hemställt om antagande af samma tid i detta fall, som Andra Kammaren bestämt, nemligen att yttrandena andra dagen kl. 10 f. m. skulle finnas för genomläsning tillgängliga i Kammarens kansli. Jag tror mig därför kunna påräkna motionärens understöd, då jag nu hemställer, att Kammaren icke måtte gilla den afvikelse Utskottet gjort från motionärens förslag, då det företagit sig att förlänga tiden för yttrandenas uppsättande med en dag öfver den föreslagna. Säkerligen är det för att åstadkomma likhet med de föreskrifter, som Andra Kammaren fastställt för protokollsföringen, motionären föreslagit tiden för uppsättningen till endast två dagar. Hvarje afvikelse från dessa föreskrifter, hvarigenom man lemna allt längre och längre tid för protokollsuppsättningen, kommer att göra det allt svårare att ernå det önskvärda resultatet att få protokollen skyndsamt uppsatta och tillgängliga. Jag hemställer därför till Kammaren och särskildt till Utskottets ledamöter, om ej tiden för protokollens uppsättning kunde bestämmas till två i stället för tre dagar.

Herr Fröman: Visserligen har den siste talaren icke saknat skäl att antaga, det jag skulle understödja hans önskan, att mitt förslag måtte oförändradt antagas och Kammaren besluta, att de yttranden,

som under en öfverläggning blifvit afgifna, skulle sist andra dagen derefter kl. 10 f. m. vara af protokollsföränderne uppsatta. Men då jag kan förutse att det framdeles under tätt påkommande sammanträden måste blifva svårt för protokollsföränderne att fullgöra denna föreskrift, har jag ej ansett mig böra göra någon invändning emot Utskottets förslag i denna del, synnerligast som hufvudändamålet i allt fall vinnes, då justeringen af protokollet kan försiggå på den sjunde dagen. Visserligen är det angeläget att så fort som möjligt få protokollet uppsatt, men då genom antagande af mitt förslag endast en dag skulle vinnas, enär afsedt är, att yttranden under fyra dagar skola hållas tillgängliga för genomläsning i Kammarrens kansli, blir vinsten så ringa, att jag ej finner skäl att hålla derpå.

Deremot anser jag, att det tillägg, jag gjort i motionen, nemligen att, om ledamot icke inom sålunda stadgad tid justerar sitt yttrande, detsamma ändock bör anses såsom justerat och i sitt dåvarande skick till trycket befordras, icke bör lemnas utan uppmärksamhet, såsom befordrande protokollens hastigare tillgänglighet; och hemställer jag därför, att till Utskottets förslag måtte göras ett så beskaffadt tillägg, hvilket jag hoppas Kammarren måtte antaga.

Grefve Hamilton, II.: Den talare, som först yttrade sig rörande denna punkt, har föreslagit en inskränkning i den tid, som Utskottet ansett böra lemnas notarierna för uppsättningen af de yttranden, Kammarrens ledamöter afgifvit. Hans afsigt synes vara den, att protokollen derigenom fortare skulle kunna tryckas och blifva tillgängliga, medan de ännu hade nyhetens behag. Jag tager mig dock friheten att fästa uppmärksamheten derpå, att det goda ändamålet ej kan vinnas annat än genom en föreskrift om protokollets tidigare justering. Då nu denna justering redan är bestämd att försiggå å sjunde dagen efter sammanträdet, så är det alldeles likgiltigt, om man inskränker tiden för yttrandenas uppsättande till två dagar eller icke. Denna inskränkning kommer endast att utöfva något inflytande på den tid, som lemnas ledamöterna att genomgå sina yttranden.

Då Utskottet öfvertygat sig om, att justeringen af protokollet i sin helhet icke kunde försiggå förr än å sjunde dagen, återstod för Utskottet blott att afgöra, huru dessa sju dagar på lämpligaste sätt skulle fördelas. Utskottet erhöi derunder den upplysningen, att, med hänsyn till det antal notarier, som hos Kammarren blifvit anställt, det vore nödvändigt att bestämma tiden för yttrandenas uppsättning till tre dagar, enär, om kortare tid ansloges, det blefve nödvändigt, isynnerhet mot Riksdagens slut, att öka tjänstemännens antal.

Beträffande Herr Frömans förslag om ett tillägg af det innehåll, att, om ledamot icke inom stadgad tid justerar sitt yttrande, detsamma ändock skulle anses som justerat och i sitt dåvarande skick till trycket befordras, så har Utskottet just velat förekomma det missförstånd, som skulle det af hvar och en ledamot bero att få sitt yttrande intaget i protokollet sådant han vill hafva det, utan afseende på hvad han i sjelfva verket yttrat. Det kan visserligen vara en ledamots rätt att göra en och annan förändring, beträffande uttrycken i ett sitt yttrande och sedermera teckna sitt godkännande derå, men Kammarren kan deremot

ej erkänna det skriftligen uppsatta yttrandet oföränderligt förr, än det blifvit i sammanhang med protokollet justerad. Det vore synnerligen olämpligt, om Kammaren öfverläte justeringen af någon del af protokollet åt enskilde ledamöter; och det är med anledning deraf Utskottet ansett sig höra endast föreslå föreskrifter, beträffande tiden som ledamöterna må ega för att genomgå sina yttranden. hvaremot det ligger i sakens natur, att de ej kunna till trycket befordras, förr än de blifvit inför Kammaren justerade.

Herr Fröman: Med det tillägg, jag föreslog till Utskottets hemställan, afsåg jag alldeles icke att åstadkomma någon förändring i den nu brukliga protokollsjusteringen. Min mening var endast att gifva en nödig erinran om påföljden för de ledamöter, som underläte att begagna de fyra dagar, som blifvit anslagna till yttrandenas genomseende. Som jag anser ett tillägg i denna syftning vara ganska nyttigt, men det af mig nyss föreslagna möjligen kan gifva anledning till något missförstånd, anhåller jag att få formulera tillägget på följande sätt: »Efter protokollets justering varda yttrandena i det skick, de sig befinna, omedelbart till trycket befordrade.

Herr Friherre Raab, A. C: Jag vill visserligen ej vara envis i en sak, som anses vara af så ringa betydighet som denna; dock vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att, om man nu kan knappa in en dag på tiden för yttrandenas uppsättning, så torde man framdeles kunna något inskränka den tid, som ledamöterna hafva att genomgå yttrandena; och ett steg vore derigenom taget närmare målet. Till detta mål har man redan hunnit i Norge och Danmark m. fl. länder, der protokollet alltid finnes färdigt dagen efter det diskussionen blifvit hällen. Att med ens uttaga steget dit, anser jag vara svårt, kanske omöjligt, och jag skulle därför vara nöjd, om än aldrig så litet kunde vinnas till förmån för den goda saken. Det var af denna anledning jag framställde mitt yrkande, men då det ej synes vinna Kammarens bifall och ej ens blifvit understödt af motionären, vill jag ej fordra propositions framställande derpå.

Herr Grefve Mörner, C. G: Sedan Herr Friherre Raab afstått från sitt yrkande på propositionen ä sitt förslag, är det icke behöfligt att vidare yttra något i saken. För min del skulle jag vara tacksam: om det i praktiken kunde visa sig, att yttrandena alltjemt vore färdiga på tredje dagen, ty detta skulle visa ganska mycken skyndsamhet i uppsättningen. Att deremot införa den föreskriften, att protokollen redan på andra dagen, så vidt sig göra läte, skulle vara uppsatta, vore att föreskrifva något överkställbart, med hänsyn till de ringa krafter, vi inom Kammarens kansli hafva att disponera. Huru skulle man vilja begära, att en diskussion, som blifvit förd hela dagen, under den lifligare delen af riksdagen, skulle redan andra dagen vara på papperet? För min del anser jag att något sådant vore överkställbart; och föregående Riksdags erfarenhet lemna stöd för denna min åsigt.

Hvad beträffar det af Herr Fröman ifrågasatta tillägget, så torde det ej vara behöfligt att antaga detsamma, då man väl ej kan ifrågasätta

att, sedan protokollet en gång blifvit justerad, få göra några ändringar i ett eller annat dertill hörande yttrande, äfven om man skulle vara af den åsigten, att hela justeringen inför Kammarerna endast är en formalitet. Förslaget, sådant det af Utskottet blifvit framlagdt, hemställer jag måtte oförändradt bifallas. Dess särskilda delar stå i ett nödvändigt sammanhang med hvarandra och böra således ej förändras. Så är det ock med anledning af föreskriften om sakprotokollets justering på den sjunde dagen man funnit lämpligt att anslå en tid af sju dagar för yttrandenas uppsättning och genomseende. Sedan denna tid gått till ända och protokollet blifvit justerad, varder det jemte yttrandena befordradt till trycket; och någon särskild föreskrift i detta afseende synes mig vara alldeles obehöflig.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till punkten oförändrad och dels af Herr Fröman, att densamma måtte bifallas med följande vid slutet fogade tillägg: »Efter protokollets justering varda yttrandena i det skick, de sig befinna, omedelbart till trycket befordrade»; framställdes proposition på bifall till punkten utan något tillägg, samt besvarades med ja.

Herr Storckenfeldt väckte en motion, N:o 84, om underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan om vissa förändringar i det tekniska undervisnings-väsendet.

Begärdes på bordet.

Anmälde och bordlades: Stats-Utskottets Memorial, N:o 1, med den till innevarande Riksdag af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret afgifna berättelse;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2, i anledning af Andra Kammarernas remiss af motion angående förändring i Kongl. Förordningen om klockares löneförmåner den 6 Februari 1681; samt Första Kammarernas Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, med förslag till reglementariska föreskrifter för Riksdagen.

Kammarerna åtskiljdes kl. 12 midd.

In fidem
O. Brakel.
